

Владимирова А.Л.,

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри педагогіки

дошкільної та початкової освіти

Херсонський державний університет,

м. Херсон

УПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ М. ЛЕОНТОВИЧА В СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується реформуванням соціально-економічної сфери, збагаченням системи духовних цінностей, активним залученням широких верств населення до культуротворчої діяльності. Перед освітньо-виховною практикою постають відповідальні завдання щодо ознайомлення учнів з цінностями національної та світової музичної культури, розвитку в них естетичного ставлення до художніх цінностей минулого і сьогодення, підготовки дітей та молоді до глибокого сприймання, правильної оцінки та творчого осмислення прекрасного в дійсності та мистецтві.

Важливим напрямом сучасної виховної практики є естетичне виховання учнів початкової школи засобами національного пісенного фольклору. Згідно зі стратегією розвитку освіти в Україні національне виховання визначено одним із головних пріоритетів діяльності навчальних закладів. Основна його мета полягає у вихованні свідомого громадянина, патріота, у набутті молоддю соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємовідносин, у формуванні в дітей духовності, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової та екологічної культури.

1. Готуючись до дня вшанування талановитого педагога, диригента, композитора, всесвітньо ушанованого майстра хорових мініатюр Миколи Дмитровича Леонтовича (1877 – 1921), треба підкреслити, що він був не тільки видатним художником, який створив найвідоміші в світі зразки української народної пісенності, а й людиною, яка усе своє свідоме життя віддала естетичному вихованню дітей, юнацтва й дорослого населення.

Однією із найпопулярніших обробок Миколи Леонтовича є «колядка дзвонів» – «Щедрик», яка вперше була презентована на концерті в Карнегі Холі в Нью-Йорку в 1921 році. У 1936 році з'явилася англійська версія слів— «Carol of the Bells», після чого мелодія українського «Щедрика» стала всесвітньовідомою, і на сьогодні найулюбленішою під час виконання зимових колядок і щедрівок не тільки на Україні, а й в Америці, Канаді, Європі.

2. Матеріали музично-педагогічної спадщини М.Леонтовича стали основою «Практичного курсу навчання співу в середніх школах України». Ця книга має три частини: перша – практичний курс навчання співу в середніх школах, друга – навчально-методичні розробки, третя – шкільні твори. Головна

увагу приділяється засвоєнню теоретичного і практичного матеріалу з позиції поступового його вивчення від простого до складного, можливість навчання нотній грамоті і співу всіх без виключення учнів, орієнтацію до народнопісенної творчості і музики для дітей, виховання музичних здібностей слуху, пам'яті, дихання, інтонування сольмізування, ритму та ін. [3, с. 133].

Пісенний матеріал першої частини взято з суто українського джерела – це народні пісні, частина яких була запозичена М.Леонтовичем із відомих на той час фольклорних збірок, інша – записана ним від людей, переважно на Поділлі.

До репертуару увійшли також твори із збірок «Луна», пісні для сім'ї та школи на 1 і 2 голоси в супроводі фортепіано, мішаного хору а capella К.Стеценка [6], «Проліски» Я.Степового [5] та ін.

Навчальні заняття зі співу, під час яких учителі розкривали відповідні теоретичні питання і закріплювали їх практично з учнями на конкретному музичному матеріалі, мали назву «Лекції співу».

3. М. Леонтович значну частину свого життя присвятив школі й хотів викликати в дітей інтерес до музики, а також залучати їх до художньої творчості. Він прагнув зацікавити учнів музичним матеріалом, навчити логічно мислити, створювати власні мелодії на основі набутих раніше знань. Композитор уважав, що вчитель повинен бути насамперед вимогливим до себе, постійно вдосконалювати свою професійну майстерність. Педагог ставив питання про розширення знань учителів музики з інших видів мистецтва. Він був одним із перших, хто запропонував поєднувати музику і колір, використовуючи показ певних зображень під час звучання музичних творів. М.Леонтович «приділяв значну увагу вмінню вчителя зацікавити учнів кожною конкретною темою, навчити їх логічно мислити. Це завдання, на думку композитора, вирішуватиметься ефективніше, коли в процесі навчання ілюстративне підсилення тих чи інших положень будуть використані пісні, записані або вивчені самими дітьми. У цьому Леонтович вбачав один із засобів формування в учнів творчого підходу до художнього твору, в якому є необхідні елементи з питань нотної грамоти, що розглядаються у конкретному випадку» [2, С.46 – 51].

4. У практиці сучасної української школи, розкриваючи тему «Інтонація і виразність у співі на основі народної пісні», педагогічним задумом уроку є ознайомлення молодших школярів із творчістю українського композитора М. Леонтовича. На уроці формується інтерес до сприймання і виконання високохудожніх музичних творів, учні вчаться чисто інтонувати, використовувати прийом ланцюжкового співу з елементами двоголосся, розкривається поняття «інтонація», що сприяє розвитку ладового відчуття, висвітленню ролі народних музичних інструментів у суспільно-культурному житті українського народу. Досягненню визначеної мети сприяють педагогічні дії, що пов'язані зі збагаченням знань у галузі музикознавства та створенням умов для розвитку естетичного сприймання музичних творів.

Як дидактичний матеріал можна використати сопілку, бубон, дзвіночки, музичний трикутник, портрет М.Леонтовича, конверти з тестуванням. Лінія знань передбачає хорове музикування, солоспів, спів ланцюжком, спів в ансамблі, ознайомлення з творами музичного мистецтва. Для інформаційно-методичного забезпечення уроку необхідним є ілюстрація твору М. Леонтовича «Дударик» учителем музичного мистецтва, виконання твору на сопілці учнем. У виконанні мелодії класом доцільно спробувати передати дві картинки: радісну, світлу та сумну і журливу. У першій змальовано образ життєрадісного діда-музики, дударика, який звеселяє людей, а в другій висловлено жаль, що він пішов з життя» [4, с 41].

З методичної точки зору урок можна розпочати простою історією, про те, що давним-давно кожна дитина була пастухом або пастушкою, крім принців та принцес, звичайно. Діти допомагали своїм батькам: вони пасли корівок, овечок, гусей, у кого що було в господарстві. А коли була гарна погода, діти відпочивали, сліdkували за стадом, отарою або зграєю, вирізали з бузини, комишу, верби, липи, берези, ліщини сопілочки, випробували їх. Дудочки мали різні голоси, і тому тварини добре пам'ятали свого хазяїна і ніколи не губилися. Пастушки в свою чергу прив'язували на шию тваринам дзвіночки. Мелодії, які складали пастухи, вівчарі були дуже гарними, до того ще прикрашалися веселим дзвоном бубонців. Коли пастушкам було самотньо, вони починали грати на сопілці і їх чули інші пастухи, починалися справжні перегуки.

Заслуговує на увагу слуховий диктант «Перегуки пастушків» із використанням музичних трикутників. Після диктанту вчитель починає вести з учнями діалог за допомогою запитань, визначаючи основні положення, наприклад, «З чого складаються перегуки»? (Звук, мелодія, мотив, інтонація).

- Як ви розумієте фразу: «Тепер тебе немає, дуда твоя гуляє»...
- Чому наголос падає не на ті склади, до яких ми звикли?
- Чи потрібна в цій пісні динаміка?
- Чи змінюється мелодія?
- З чого «виростає» пісня? (інтонація)
- Як ви вважаєте, це пісня народна чи композиторська?

Після розучування української народної мелодії «Дударик», учитель плавно переходить до бесіди про життя і творчість Миколи Дмитровича Леонтовича. Прикрасою уроку стане слухання української народної пісні «Дударик».

Узагальнюючи тему уроку, учні отримують завдання по групах і відповідають на запропоновані питання і тести, наприклад:

1. Яку інтонаційну виразність несе пісня М.Д. Леонтовича «Дударик»?
2. Сопілка – народний духовий інструмент, який виготовлений із:
а) деревини; б) заліза; в) пластмаси.
3. Як звуть українського композитора Леонтовича?
а) Микола Віталійович; б) Микола Дмитрович; в) Микола Андрійович.

4. Микола Леонтович працював у жанрі: а) народної пісні; б) дитячої опери; в) балету та ін.

У результаті проведеного уроку, як правило, відбувається розвиток внутрішнього слуху, ладового відчуття, емоційно-естетичного сприймання нового музичного матеріалу, у дітей виникає зацікавленість до музичної спадщини українського народу [1, с.53 – 56].

5. Естетичне виховання учнів засобами національного пісенного фольклору належить до важливих педагогічних завдань. Воно передбачає формування естетичного ставлення до навколишньої дійсності та мистецтва на матеріалі етномузичної творчості минулого і сьогодення, залучення дітей до безпосереднього сприймання художньо-естетичних цінностей пісенного фольклору. Теоретичне осмислення зазначеної проблеми передбачає пошук відповіді на питання, які ще не отримали достатнього висвітлення у науковій літературі. Ці питання стосуються соціально-історичної зумовленості естетичного виховання, його зв'язку з етнохудожнім досвідом, а також можливостями ефективного використання етномузичних цінностей з метою залучення учнів до світу прекрасного. Тому виникає необхідність теоретичного осмислення змістових і процесуальних аспектів естетичного виховання, виділення в ньому тих параметрів, що дозволяють інтерпретувати його як соціально-історичну, культурологічну та педагогічну проблему.

Впровадження педагогічних ідей Миколи Леонтовича в сучасній початковій школі можуть бути реалізовані в навчально-виховному процесі, використані в системі підготовки та підвищення педагогічної майстерності вчителів початкових класів, учителів музичного мистецтва; рекомендовані вченим, методистам із метою розроблення відповідних навчально-методичних посібників і рекомендацій, пов'язаних з удосконаленням естетико-виховного процесу в школі.

Список використаних джерел:

1. Владимирова А. Л. Особливості соціального розвитку молодших школярів засобами музики / А. Л. Владимирова // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в сучасних умовах. [зб. наук. праць / ред. Андрієвський Б. М.]. Херсон: Айлант, 2004. – С. 53 – 56.
2. Іванова Л. Педагогічні ідеї М. Леонтовича. Музика в школі / Л.Іванова. – К.: Музична Україна. – Вип. 8. – С.46-51.
3. Леонтович М.Д. Практичний курс навчання співу у середніх школах України: [з педагогічної спадщини композитора] / М.Д. Леонтович; упор. Л.О.Іванова; передмова М.М. Гордійчука.–К.: Муз. Україна, 1989. – 135 с.
4. Лисецький С.Й. Українська музична література для 6 класу ДМШ: Навч. посібник для дит. муз. шк. /С.Й. Лисецький.–К.: Муз.Україна, 1991, 104 с.
5. Степовий Я. Проліски: / Я Степовий. 37 пісень з нотами для дітей – К.: Муз. Україна, 1952. – 24 с.

6. Стеценко К.Г. Початковий курс навчання дітей нотного співу // Кирило Стеценко. Спогади. Листи. Матеріали / упор., вст. ст. та прим. Є.Федорова. – К.: Муз. Україна, 1981. – С. 308-340.

Гаврилова О. В.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін ВП «Миколаївська філія
КНУКіМ»,

КВЕСТ ЯК ІНТЕРАКТИВНА ПРАКТИКА І ЗАСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КУЛЬТУРНИХ НАДБАНЬ

У часи економічної кризи актуальною стає потреба у нових шляхах боротьби за клієнта – на перший план виходить орієнтування на його потреби та інтереси, що вимагає пошук і застосування інноваційних підходів.

Сучасний клієнт ринку екскурсійних послуг у більшості не вимагає енциклопедичної інформації про той чи інший об'єкт, адже в час розвинених інформаційних технологій зникає така потреба. Клієнт сплачує гроші не лише за інформацію, яку він може отримати в Інтернеті, а і за враження, які він може здобути через взаємодію з іншими учасниками екскурсії, за відчуття себе частиною дійства. Відповідно, адаптація до нових умов, охоплення віртуального і реального середовища для залучення нових клієнтів і просування власного продукту, врахування попиту – запорука успішного існування на ринку туристичних послуг.

“Інтерактивні підходи сьогодні є найбільш ефективними, бо ставлять того, хто шукає знань в активну позицію їх самостійного освоєння... і шукача істини” [2, с. 225].

Інтерактивні методи визначаються взаємодією між усіма учасниками: заняття нестандартної форми, вікторини, тренінги, обговорення, інсценування, майстер-класи, віртуальні екскурсії з творчим завданням, бесіди, брейн-стормінг, опитування, конкурси, ділові ігри, тощо.

Ефективними сучасними інтерактивними методами при проведенні екскурсій виступають квести.

Класифікація квестів:

- за формою: веб-квести, QR-квести, медіа квести, квести на природі, комп'ютерні ігри і комбіновані;
- за режимом проведення: квести у реальному і віртуальному режимах, а також комбіновані;
- за змістом: предметні та інтегровані;
- за терміном реалізації: довгострокові і короткострокові;
- за кількістю учасників: індивідуальні та групові;